

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΙΩΑΣΑΦ

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ μεγάλῃ τῶν Μετεώρων μονῇ, τῇ τιμωμένῃ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, παρὰ τοὺς Σταγούς, ἐπιδεικνύται κρानοειδῆς λειψανοθήκη, περικλείουσα, ὡς λέγεται, τὴν κάραν τοῦ αυτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅστις πολεμούμενος παρ' Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου προείλετο ἵνα ἀνταλλάξῃ τὴν πορφύραν πρὸς τὸ πᾶλλον τοῦ ἀγγελικικοῦ σχήματος καὶ τὸ βασιλεῖον διάδημα πρὸς κουκούλλιον μοναχοῦ, μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ (1335), καὶ ἔπειτα ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω μὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὅπου καθ' ὑποβολιμαίαν τινὰ παράδοσιν ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. Διὰ τοῦτο ἠγγέρθη ἀπορία : πῶς ἢ κάρα τοῦ βασιλέως μοναχοῦ Ἰωάσαφ, ἀντὶ νὰ σώζηται ἐν Βατοπεδίῳ, εὐρίσκεται νῦν ἐν χερσὶ τῶν μοναχῶν τῆς Μεταμορφώσεως ἐπὶ τῶν Μετεώρων, οὐδὲ ἐξηκριβίωθη πῶς εὐρέθη ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ τὸ ἐκεῖθεν τελευταίως μετακομισθὲν καὶ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ἀποτεθὲν πολῦτιμον χειρόγραφον ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ ἡγουμενεύσαντός ποτε τῆς μονῆς βασιλέως μοναχοῦ Ἰωάσαφ. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γράφει ὁ κ. Νεροῦτσος ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς *Νέας Ἡμέρας* τὰ ἑξῆς :

Ὁ ἐν τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποκαρεὶς μοναχὸς αυτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ὁ μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ, ἀνεχώρησε μὲν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω μὴν τοῦ Βατοπεδίου, ἀλλὰ δὲν ἔμεινε μέχρι τελευτῆς οὔτε ἐτάφη ἐκεῖ, ὅπως ἐγνωμάτευσεν ὁ Λαμπέκιος. Ὁ ἔκπτωτος βασιλεὺς, ἀποδημήσας καὶ πάλιν, ἀρίκετο εἰς Μισθρᾶν τῆς Λακωνικῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ συμβασιλέως Ματθαίου, ὅπου ἀμφότεροι τρία ἔτη ἐπιζήσαντες τῷ ἐτέρῳ υἱῷ, δεσπότη τοῦ Μισθρᾶ (1349—1380) Μανουὴλ Καντακουζηνῷ, ἀπέβησαν ἐν ἔτει 1383, βληθέντες ὑπὸ τοῦ μαστίζοντος τότε τὴν οἰκουμένην λοιμοῦ. Σύγχρονος παρασημείωσις ἐπὶ κώδικος δημοσιευθέντος παρ' Ἰωσήφ Μύλλερ ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς Ἀναλέκτοις, ἀναφέρει ῥητῶς: «ἐν ἔτει αωσα' (1383), ἰνδικτιῶνος »ς' μηνὶ Μαίῳ ιε' ἐκοιμήθη ὁ βασιλεὺς κύρις » Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ὁ μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ μοναχός, εἰς τὸν *Μορέαν* καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. » Ἀπέθανε δὲ πρὸ ἑλίγων ἡμερῶν ἐκεῖ καὶ ὁ βασιλεὺς κύρις Ματθαῖος. »

Ἡ ἐν τῇ μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως ἐπὶ τῶν Μετεώρων ἐπιδεικνυομένη κάρα τοῦ βασιλέως μοναχοῦ Ἰωάσαφ δὲν εἶναι ἐκείνη τοῦ αυτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, οὐδὲ τὸ ἐκ τῆς μονῆς μετακομισθὲν καὶ ἐν τῇ Ἐθνικῇ ἡμῶν Βιβλιοθήκῃ ἀποτεθὲν ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἄλλ' ἀμφότερα ἀποδοτέα τῷ Σέρβῳ βασιλεῖ Θεσσαλίας Ἰωάννῃ τῷ Οὐρσεσῇ (Urosh), ἀνεψιῷ Στεφάνου Δούσαν τοῦ Ἰσχυροῦ, τοῦ ἀνεπὶντος ἑαυτὸν «Σερβίας καὶ Ῥωμανίας αυτοκράτορα», υἱῷ δὲ Συμεῶνος τοῦ Οὐρσεσῆ «βασι-

λέως Θεσσαλίας καὶ Ἀκαρνανίας» (1345—1371), καὶ δεσπότη τοῦ Ἡπείρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ γυναικαδέλφου Νικηφόρου Β' Ὀρσίνου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ, (1358—1367).

Ἐκ συγχρόνου ἱστορικοῦ σημειώματος Κομνηνοῦ καὶ Πρόκλου τῶν μοναχῶν περὶ διαφόρων δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου γινώσκομεν, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αυτοκράτορος τῶν Σέρβων Στεφάνου Δούσαν καὶ τοῦ Σέρβου καίσαρος Γρηγορίου Πρελοπούου, ἐπάρχου Θεσσαλίας καὶ Ἰωαννίνων (1350—1355), ἀπεστάλη παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει αυτοκράτορος Ῥωμαίων Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ὁ ἐκεῖ παραμένων Νικηφόρος Β' Δούκας Παλαιολόγος, υἱὸς τοῦ πρώην δεσπότη τοῦ Ἡπείρου Ἰωάννου Β' Ὀρσίνου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν πατρίαν κληρονομίαν. Ὁ Νικηφόρος ἀφικόμενος (1356) ἐξέβαλε τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξέπεμψεν εἰς Καστορίαν μετὰ τῆς βασιλίδος Θωμαΐδος τὸν Σέρβον βασιλοπάιδα καὶ οἰκεῖον ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν Συμεῶνα τὸν Οὐρσεσῆ, ὅστις εἶχε διαδεχθῆ τὸν καίσαρα Γρηγόριον Πρελοπούου ὡς βασιλεὺς τῆς Θεσσαλίας, αὐτὸς δὲ περιεζώσθη τὴν δεσποτείαν τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀκαρνανίας.

Ὁ δεσπότης Νικηφόρος εὗρε τὰ πράγματα εἰς μεγίστην σύγχυσιν καὶ ἀνωμαλίαν, καὶ τοὺς πρώην Ἑλλήνας καὶ Βλάχους ἀρχοντας ἐξορίστους, τοὺς μὲν τῆς ἐν Ἑλλάδι Βλαχίας, ἥτοι Θεσσαλίας καὶ Αἰτωλίας, ἐκ τῆς τῶν Σέρβων ἐπιθέσεως, τοὺς δὲ τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀκαρνανίας ἐκ τῆς τῶν ἐπὶ τῶν Ἰθακῶν Ἀλβανιῶν δυστορίας καὶ κακογυμίας. Δι' ὁ βουληθεὶς ἵνα ἐπισυνάξῃ τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ ἀποκαταστήσῃ πρὸς τὰς ἰδίας κληρονομίας, ἐκδιώκων τέλειον τοὺς Ἀλβανούς ἀπὸ τῆς χώρας, δὲν ἔφθασε νὰ διαπράξῃ τοῦτο, μὴ ἔχων ἰδίαν ἀξιόμαχον δύναμιν, εἰ μὴ τοὺς ἐξ Ἀσίας ἐν βυζαντινῇ ὑπηρεσίᾳ τελοῦντας καὶ αὐτὸν παρακολουθήσαντας Τούρκους μισθοφόρους. Ἐλθὼν δὲ περὶ τι χωρίον Ἀχελῶν προσαγορευόμενος ὁμωνύμως τῷ παραρρέοντι ποταμῷ, καὶ συνάψας μάχην ἠττήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἀνήχθη (1358) μετὰ διετῆ δεσποτείας.

Τοῦτο μαθὼν ὁ ἐν Καστορίᾳ ἔχων τὰς διατριβάς βασιλεὺς Συμεῶν ὁ Οὐρσεσῆ καὶ καταλιπὼν τὰ ὄρια τῆς Σερβίας, ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ, ἐπανορθῶν τὴν προτέραν ἐπ' αὐτῆς ἐξουσίαν, ἰδρύσατο τὰ βασίλεια ἐν τῇ πόλει τῶν Τρικκῶν, ὅπου μετεκάλεσεν ἐκ τῆς Καστορίας τὴν «αὐγούσταν» Θωμαΐδα, αὐτὸς δὲ προὐχώρησεν ἐπὶ τὴν Αἰτωλίαν.

Οἱ ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ Ἀλβανοὶ ἀσμένως προδεξάμενοι τὸν Συμεῶνα καὶ ἐπευφημήσαντες παρέδωκαν αὐτῷ τὴν Ἄρταν καὶ τὰ Ἰωάννινα μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν Ἡπείρῳ φρουρίων ἄλλ' ὁ βασιλεὺς Συμεῶν μόνον φροντίζων τῆς ἐν Ἑλλάδι Βλαχίας, διήρπασε τὴν Ἀκαρνανίαν εἰς δύο ἐπαρχίας καὶ ἀφῆκε τοῖς Ἀλβανοῖς ἐπιστήσας δύο δεσπότης ἐκ τοῦς γένους αὐτῶν. Τούτων ὁ μὲν Γκίνοσ Μπούας ἐνηρωτάτο τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἀχελῶος μετὰ τοῦ Ἀγγελοκάστρου, ὁ δὲ ἕτερος, Πέτρος Λιώσας ὀνομαζόμενος, ἐσφετερίσατο τὴν Ἄρταν καὶ τοὺς Ῥωγούς, πᾶσα δὲ ἡ χώρα ἐγένετο

ὑποχείριος τοῖς Ἀλβανοῖς. Μόνοι οἱ ἐπισημότεροι καὶ εὐγενέστεροι τῶν Ἰθαγενῶν κατοίκων ἐκ τῶν τῆς Βαγενετίας φρουρίων ἐπεδήμησαν τῇ πόλει τῶν Ἰωαννίνων, καὶ συνελθόντες μετὰ τῶν Ἰωαννιτῶν διεπρεσβεύσαντο πρὸς τὸν βασιλέα ἐξαιτούμενοι οἰκίον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα. Ἐπὶ τούτῳ ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Συμεὼν ἀνακατέστησε δεσπότην Ἰωαννίνων τὸν υἱὸν τοῦ Σέρβου καίσαρος Πρελούπου Θωμᾶν Πρελούποβιτς (1367 — 1385), δούς αὐτῷ εἰς γυναῖκα τὴν οἰκίαν θυγατέρα Μαρίαν Ἀγγελίνην Δούκαιναν Παλαιολογίνην, τιμηθεῖσαν «βασιλίσσαν Ἰωαννίνων» παρὰ τοῦ πατρὸς.

Ἐν ἔτει 1371 ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Συμεὼν, καὶ τοῦτον διεδέχθη ἐν Τριχάλοις ὁ υἱὸς βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Οὐρεσσης, τῆς βασιλίσσης τῶν Ἰωαννίνων ὁ ἀδελφός. «Ὅτε δὲ, μηνὶ Δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1385, ἐσφάγη ὁ δεσπότης Θωμᾶς παρὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ σωματοφυλάκων, οἱ Ἰωαννῖται ἐκζητήσαντες τὴν φυσικὴν αὐτῶν δέσποιναν, τὴν «αὐγούσταν» Μαρίαν Ἀγγελίνην, ἐπροσκύνησαν αὐτὴν ὡς νόμιμον βασιλίσσαν καὶ προσεκάλεσαν τὸν βασιλέα τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐπικυρίαρχον τῆς Ἠπείρου Ἰωάννην τὸν Οὐρεσσην, ἵνα ἀναλάβῃ προσωρινῶς τὴν κυβέρνησιν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀδελφῆς. Οὗτος, ἀφείς ἀντιβασιλέα ἐπὶ τῆς Θεσσαλίας Ἀλέξιον Ἀγγελον, τὸν καίσαρα Μεγαλοβλαχίας, ἔσπευσεν εἰς Ἰωάννινα καὶ παρέμενεν ἐπιμελούμενος τῆς χήρας βασιλίσσης, μέχρις οὗ αὐτὴ ὑπανδρευθεῖσα εἰς δεῦτερον γάμον, μηνὶ Ἰανουαρίῳ καὶ ἔτους 1386 τὸν ἐκ Φλωρεντίας Ἡσαῦ Βουονδελμόντε, τὸν κοινῶς καλούμενον Ἰζαού, γυναικᾶδελφον τοῦ κόμητος παλατινοῦ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου καὶ δουκὸς Λευκάδος Λεονάρδου Τόνκου, παρέδωκε τῷ συζύγῳ τὴν ἐπὶ τῶν Ἰωαννίνων δεσποτείαν.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλίας Ἰωάννης ὁ Οὐρεσσης ἐπανελθὼν εἰς Τριχκάλα ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 1395, ὅτε, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, ὁ σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν Βαϊαζήτ, προελαύνων ἀπὸ Σερρών καὶ Βεροίας καὶ ὑπερκαταβαίνων τὰ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας χωρίζοντα Καμβούνια ὄρη, ἐγένετο ἐν βραχεῖ κύριος τῶν Τριχκάλων, τῆς Λαρίσης, τῆς Φαρσάλου, τοῦ Δομοκοῦ, τοῦ Ζητουνίου καὶ τῶν Νέων Πατρῶν, ἔτι δὲ καὶ ἄλλων πολισμάτων, τῶν λεγομένων Βλαχοχωρίων, προσχωρησάντων τοῖς Τούρκοις οἰκισθελῶς.

Τῆς Θεσσαλίας καὶ πάσης τῆς ἐν Ἑλλάδι Βλαχίας κατακτηθείσης ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ καταλυθείσης τῆς ἐπ' αὐτῶν σερβικῆς ἐπικρατησεως ἐν ἔτει 1363, ὁ ἔκπτωτος βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Οὐρεσσης, ὁ ἐκ τῆς μάμμης αὐτοῦ προσεπικαλούμενος Δούκας Παλαιολόγος, ἀποχωρήσας ἐκ τῶν Τριχκάλων εἰς τὰ Μετέωρα παρὰ τοὺς Σταγούς, ἐνεδύθη τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάσαφ ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν Μετεώρων μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως, ἐνθα κατέτριψε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου ἡγουμενεύσας τῆς μονῆς, ἀπέθανε δὲ καὶ ἐτάφη ἐν αὐτῇ τὴν 20 Νοεμβρίου 1410, εἰκοσιεπτὰ ὅλα ἔτη βραδύτερον τοῦ ὁμωνύμου αυτοκράτορος καὶ βασιλέως Ῥωμαίων Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ.

Ἄρα τοῦ Σέρβου βασιλέως μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως Ἰωάννου τοῦ

Οὐρεσση Ἰωάσαφ εἶναι ἡ ἐκεῖ ἐπιδεινυμένη κάρα καὶ αὐτῷ ἀνήκε τὸ χειρόγραφον ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ὁ προσεκτῆσατο ἐσχάτως ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Ἀθηνῶν.

Α Ν Ω Κ Α Τ Ω

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΕΝ ΤΩ ΜΕΛΛΟΝΤΙ

Ὁ ἐκδότης ἀμερικανικοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ ἔπεμψε πρὸς τοὺς ἐξοχωτέρους μυθιστοριογράφους καὶ συγγραφεῖς ἐπιστολάς ἐρωτῶν αὐτοὺς τί σκέπτονται περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἀναπτύξεως τοῦ μυθιστορήματος. Αἱ ἀποκρίσεις ὑπῆρξαν πολὺ διάφοροι ἀλλήλων, ἐὰν δὲ δὲν ὀρίζωσιν ἀκριβῶς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι πορείαν τοῦ εἴδους τούτου τῆς φιλολογίας, εἶνε οὐχ ἥτιον ἐνδιαφέρουσα ὡς κρίσεις περὶ τῆς σημερινῆς στάσεως καὶ τάσεως τῆς φιλολογικῆς κινήσεως. Οὕτως ὁ Οὐίλλιαμ Δῆν Χόουελες δηλοῖ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι τὸ μυθιστόρημα τοῦ μέλλοντος θὰ εἶνε ὅλως πραγματικόν, πατρίδα δὲ θὰ ἔχῃ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Ἄλλοι εἶνε μετριοφρονέστεροι καὶ ἐκφράζονται μετὰ μειζωνος ἐπιφυλάξεως. Ὁ Κάρολος Δούδλεη Οὐάρνερ γράφει: «Θὰ μιμηθῶμεν τὴν φύσιν, ἀλλὰ θὰ ἐξιδανικεύσωμεν αὐτὴν μᾶλλον ἢ ὅσον πράττουσιν οἱ σημερινοὶ διηγηματογράφοι μας.» Ἐπίσης ἀρίστως ἀπαντᾷ ὁ Ριχάρδος Οὐάτσων Τσίλδερ: «Τὸ μυθιστόρημα τοῦ μέλλοντος θὰ διακρίνεται διὰ φανταστικῆς τινος πραγματικότητος, θὰ παριστᾷ τὰ φυσικώτατα πράγματα καλλωπίζων αὐτὰ διὰ τῆς φαντασίας.» Ὁ Οὐέλκτιων Ρόλιους γράφει: «Τὸ μυθιστόρημα τοῦ μέλλοντος θὰ εἶνε πραγματικόν, κύριον μέλημα ἔχει τὴν περιγραφὴν χαρακτήρων καὶ τὴν ψυχολογίαν καὶ ὄχι τὰς τερατώδεις περιπετείας». Κατὰ τὴν κυρίαν Φράγκ Λεσλί «θὰ συννεοῖ τὴν πραγματικότητα μετὰ τοῦ ῥομαντισμοῦ». Ἐπιτηδεύοντα καὶ σφρονοστάτα παρέκαμψαν τὸν κίνδυνον ἐγκότικιν καὶ ὁ Γκλάδεν ἀπαντῶντες, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ δώσῃ γνώμην περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μυθιστορήματος ἐν τῷ μέλλοντι, καθότι αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν γένει δὲ οἱ Ἀμερικανοὶ συγγραφεῖς ἐκ συμφώνου προβλέπουσι τὴν ἐπικράτησιν τοῦ πραγματισμοῦ καὶ ἐν τῷ μυθιστορήματι.

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗ

Πρὸ τινων ἡμερῶν ἀπεβίωσεν ἐν Λυὼν τῆς Γαλλίας πλουσιωτάτῃ γυνὴ ἡλικίας ὀγδοήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν. Ἡ διαθήκη τῆς ἀνοιχθεῖσα ἐν τῷ δικαστηρίῳ περιεῖχε καὶ τὴν ἐξῆς διάταξιν: «Ἀρίνω εἰς τὸν ἱατρὸν Χ. εἰς ἀμοιβὴν τῶν πεφωτισμένων καὶ ἀφωσιωμένων φροντίδων του, εἰς τὰς ὁποίας ἐφέλω τὴν μακροβιότητά μου, πᾶν ὅ,τι θὰ εὕρεθῃ ἐντὸς μικροῦ κιωτιδίου, ὅπερ εὕρισκται ἐν τῷ κοιτῶνί μου.»

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιπλον παραδοθὲν εἰς τὸν ἱατρὸν καὶ ἀνοιχθὲν ὑπ' αὐτοῦ περιεῖχεν ἀθικτα ὅλα τὰ φάρμακα, τὰ ὁποῖα ὁ ἱατρός εἶχε παραγγεῖλει διὰ τὴν πελατιδα αὐτοῦ ἐν διαστήματι δέκα ὁλῶν ἐτῶν!